

Türkiye'nin Deliceleri

Türkiye'nin yırtıcı kuşları arasında pek bilinmeyen bir grup: Deliceler.

Ülkemizdeki tüm yırtıcılar gibi soyları tehdit altında.

Yasadışı ve kaçak avcılık delicelerin yaşamını tehdit eden en büyük etken.

Yaşam alanı kaybı, besin bulamama, tarım ilaçları gibi nedenler de delicelerin soylarını tehdit ediyor.

Ülkemizde bozkır delicesi, gökçe delicesi, saz delicesi ve çayır delicesi olarak dört farklı delice türü yaşıyor.

Gökçe Delice *Circus cyaneus*

Boyları 43-52 cm, kanat açıklığı 99-121 cm kadar olur. Bataklıklar, çayırliklar, açık tarım arazileri başlıca yaşam alanlarıdır. Genel olarak Asya ve Avrupa'nın büyük bölümünde, Türkiye'de ve Ortadoğu'da, Afrika'nın batısında, Uzakdoğu'da yayılış gösterirler. Avlanma sırasında alçaktan uçarak fareleri, yılanları, küçük kuşları ve böcekleri yakalarlar.

Saz Delicesi *Circus aeruginosus*

Boyları 48-56 cm, kanat açıklığı 115-130 cm kadar olur. Sazlık olan bataklıklar, çiftlikler, işlenmemiş araziler başlıca yaşam alanlarıdır. Yuvalarını da sazlıklara yaparlar. Genel olarak Asya ve Avrupa'nın büyük bölümünde, Türkiye'de ve Ortadoğu'da, Afrika'nın orta ve doğu bölgelerinde ve Hindistan'da yayılış gösterirler. Küçük memeliler, kurbağalar, böcekler, semenderler başlıca besinlerini oluşturur.

Çayır Delicesi *Circus pygargus*

Boyları 43-47 cm, kanat açıklığı 105-120 cm kadar olur. Bataklıklar, tarım arazileri, açık araziler başlıca yaşam alanlarıdır. Bodur çalılıklarda, nemli yeşil yerlerde yuva yaparlar. Fare, yılan, küçük kuşlar, küçük kemirgenler başlıca besinleridir. Ülkemizi yaz aylarında ziyaret ederler. Genel olarak Rusya ve Kazakistan'da, Avrupa'nın büyük bölümünde parçalı olarak, Afrika'nın orta, güney ve doğu bölgelerinde ve Hindistan'ın bazı yerlerinde yayılış gösterirler.

Bozkır Delicesi *Circus macrourus*

Boyları 40-48 cm, kanat açıklığı 95-120 cm kadar olur. Bozkırlar, yarı çöl alanlar, yüksek dağ kesimleri gibi değişik habitatlarda yaşarlar. Göçmen bir türdür.

Rusya'nın güneyinden Hindistan, Kuzey Afrika ve Güney Afrika'ya kadar geniş bir alanda yayılış gösterirler. Küçük memeliler ve diğer kuşlar başlıca besinlerini oluşturur. Yakaladıkları sürüngenler ve kurbağalarla da beslenirler.

Kaynaklar

- <http://www.trakus.org>
- <http://www.arkive.org/>
- <http://www.iucnredlist.org>

Soyu Tehlike Altında Olan
Ancak Az Bilinen

Yeşil Deniz Kaplumbağası

Deniz kaplumbağası denince akla ilk gelen iri başlı
deniz kaplumbağası *Caretta caretta*.

Soyu tehlike altındaki bu türün koruma programı ve tanıtımı
o kadar başarılı ki çok sayıda otel, kafe, pansiyon adında *Caretta
caretta* geçiyor. Bu türün çok iyi tanıtıldığının bir göstergesi.
Bununla birlikte ülkemizde soyu tehdit altında olan
başka bir deniz kaplumbağası daha var.

Bilimsel adı *Chelonia mydas* olan yeşil deniz kaplumbağası da
tıpkı *Caretta caretta* gibi kıyılarımızda üreyebiliyor.
Soyu kritik derecede tehlike altında olarak kabul ediliyor.

Yeşil deniz kaplumbağaları Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerden Türkiye, Kıbrıs, Mısır, İsrail, Lübnan, Libya, Suriye ve Tunus kıyılarındaki kumsalları üreme alanı olarak kullanıyor. Yeşil deniz kaplumbağası Akdeniz kıyılarına yılda ortalama 350-1750 yuva yapıyor. Bu yuvaların da neredeyse %99'u Türkiye ve Kıbrıs kıyılarındadır. Türkiye'nin Akdeniz kıyısındaki 25 kumsaldan 16'sında yeşil deniz kaplumbağasının yuva yaptığı biliniyor. Bu sayılar ülkemiz kumsallarının yeşil deniz kaplumbağaları için ne kadar önemli olduğunun göstergesi. Ancak deniz kaplumbağalarının üreme alanları olan kumsalların hızlı bir şekilde tahrip edilmesi,

üreme zamanı karaya çıkacak olan deniz kaplumbağalarının soylarının tehlike altına girmesinin ana nedeni. Küresel ısınma da bir başka tehdit. Yuva yapılan kumsalın sıcaklığı, deniz kaplumbağalarının cinsiyetlerinin belirlenmesinde önemli rol oynar. Yuva sıcaklığı ortalama 29°C olduğu zaman eşit oradan erkek ve dişi yavru oluşur. Bu sıcaklık değerine "eşik sıcaklık değeri" denir. Yuva sıcaklığı eşik sıcaklığın altında olduğunda yavrular erkek, üstünde olduğunda ise dişi ağırlıklı olur. Yani küresel ısınma bir süre sonra sadece dişi deniz kaplumbağa yavrularının oluşmasına neden olabilir.

Kaynak

- Sönmez, B., Özdilek, Y. Ş., "Samandağ Yeşil Deniz Kaplumbağası (*Chelonia mydas*) Yuvalama Kumsalının Kum Sıcaklığı ve Nem İçeriğinin Belirlenmesi", *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, s. 21-27, 2011.

Fotoğraflar: Tahsin Ceylan